

'S-GRAVENHAGE, 9 April 1950.

Ref. No.3642.

AAN: MIN VOOR UNIEZ EN OVERZ RIJKSD

Fotocopie nr: 23394

953

FC

CODETELEGRAM

Plaats van afzending: D J A K A R T A.

Datum van afzending: 9-4-50.

Inhoud (Paraphrase) —

Datum van ontvangst: 9-4-50.

GEHEIM

Voor van Maarseveen.

Vervolg mijn 361, hieronder rapport Generale Staf:

- "A. In nacht van 8 op 9 April werd als bijlage aangehechte telegram van Nederlandse commissaris Oost-Indonesie voor HC ontvangen.
- B. Nederlandse troepen commandant Oost-Indonesie protesteert krachtig tegen standpunt van RIS Regering zoals omgeroepen tijdens nieuwsuitzending 7 April 19.30 uur waarin gesteld dat ongeregelheden te Makassar veroorzaakt door 2 los van elkaar werkende groepen te weten Azisgroep en groep van rond 300 KNIL-militairen hetgeen ook grote ontstemming bij zijn troepen veroorzaakte.
- C. Op 8 April te 22.00 uur Nederlandse militaire post in rand havenwijk licht beschoten, wacht derhalve aldaar verdubbeld en patrouillegang van Nederlandse m.p. in samenwerking staatspolitie. Van eerste bataljon infanterie KNIL thans 100 man op straat (waronder carriers en mortieren) en van vierde genie veldcomp. slechts 25 man afwezig. In Matuang in kampement allen thuis. Stad Makassar rustig, geen voorbereidingen in enigerlei zin merkbaar.
- D. Worang in beginsel accoord met vertrek Bontekoe naar Surabaya, wenst echter orders afwachten. Nederlandse troepen commandant Oost-Indonesie vernam dat 5tal KPM schepen uit Oost-Indonesie naar Surabaya opgeroepen en acht landingen Apristroepen tot mogelijkheden. Wijst tevens op mogelijkheid Apristroepen worden vervoerd met schepen onder Nederlandse vlag waardoor (ook Nederlandse) bemanningen gevaar lopen in geval landingsoperaties.
- E. Wnd. territor commandant van RIS Majoor Saleh Lahade deelde op 8 April aan President NIT mede dat hij volgend "gentleman-agreement" met Azis had gesloten:
 - 1. Apristroepen aan boord Camphuys "vide ad Ro. 3 resume Hirschfeld 361".
 - 2. Azis zal niet operationeel optreden tegen Apristroepen/zolang deze hun plaats niet verlaten alsmede orde, rust niet verstoren.
 - 3. Commandant kamp Sungguminassa zal niet optreden indien met rust gelaten.

Kab/6

Lex Sungguminassa

Ter beveiliging van code-verbindingen zijn o.a. de volgende punten van belang:—

- 1. Op een codetelegram mag telegrafisch niet in open taal geantwoord worden.
- 2. Over de inhoud van een codetelegram mag niet met verwijzing naar dat telegram per telefoon gesproken worden.
- 3. Dossiers, welke codetelegrammen bevatten (ook in paraphrase), dienen veilig opgeborgen te worden.
- 4. Klappapier, carbonpapier en dergelijke verband houdende met codetelegrammen dienen verbrand te worden (versnipperen is niet voldoende).
- 5. Afschriften van paraphrasen van codetelegram men mogen uitsluitend door de afd. Verbindingen vervaardigd worden.

C O D E T E L E G R A M

4. Betrokkenen zich garant stellen voor stipte naleving.
 F. Reacties buiten Makassar in NIT. Zuid-Celebes Colon Kendari, Paloppo, Madjene, Bonthain, Bau Bau onverschillig tot rustig, Watampone (alwaar gelegerd staf en compagnie van 16de bataljon infanterie KNIL, totall rond 22 man) echter algehele sympathie met Azis, echter nog geen aanwijzing tot neiging overlopen. Uit Bone werd B2 bericht ontvangen dat landschapspolitie haar personeel terugtrekt op Watampone, arrestaties verwachtbaar. Vorst van Bone geheel achter Azis en overtuigd volk verplicht tot alle steun aan Azis. Volgens deze vorst zou het ondergang van NIT zijn alsmede veiligheid alle federalisten in gevaar indien Azis zijn d niet bereikt. Kleine Soenda eilanden onder Balit geen reacties. Overigens uit NIT gebieden geen meldingen ontvangen.

G. Reacties ingebieden buiten de NIT.

Oost-Java rustig maar zeer belangstellend. 2 Apris compagnieën van Kediri naar Grissee verplaatst, volledig bewapend. Bestemming "overzee".

Midden-Java: veel belangstelling, militairen afkomstig uit NIT licht leedvermaak, Javanen onverschillig, KL hoopt dat demob. niet vertraagd.

West-Java: rustig.

Zuid-Oost-Borneo: veel belangstelling, reactie troepen tot dusver leedvermaak.

Uit overige gebieden geen reacties ontvangen.

H. In avond van 8 April werd in het Indohesisch over zelfde zenders als waarover Azis sprak verklaard dat toespraak Azis geheel buiten verantwoordelijkheid vallend van militaire en civiele omroep.

Op 8 April te 21.30 uur heeft Nederlandse troepencommandant Oost-Indonesie op zelfde golflengte als Azis toespraak gehouden waarin militairen wederom gewezen zich niet te bemoeien met interne Apris conflicten, geen gevolg te geven aan oproep Azis en strikt neutrale houding te bewaren door het beste meegewerkt wordt aan reorganisatie KNIL.

∠ waar

I. Majoor de Smid, coordinator Milobs team te Makassar wenste geen inlichting te verstrekken aanzien motieven sein (vide ad. G resume Hirschfeld 361). Stelt zich op standpunt hij volledig verantwoordelijk en alleen onze hulp nodig in verband met efficiënter verbindingen. Vermoedelijk sein echter gevolg 2 uren bespreking in morgen 8 April met President NIT. Milobs deelde tevens mede dat Waikelo nog voedsel aan boord tot 11 April en voldoende water."

Dit rapport afgesloten 9 April om 12 uur.

Heden ontving ik brief van van Straten uit Makassar die mij mededeelde boodschap aan Sukawati te hebben overgebracht dat

GEHEIM

C O D E T E L E G R A M

Nederlandse Ministers wensten dat Nederlandse ambtenaren niet in conflict gemengd zouden. Deze boodschap 4 dezer overgebracht. Antwoord was merkwaardig: "Sukawatie deelde van Straten mede dat nu NIT officieel van komst Apristroepen verwittigd (en geen gezicht verloren behoefde) geen reden bestond landing gewapender hand te beletten". Voorts vernam van Straten van Hoofd Staatspolitie Goldman dat alle Nederlandse politieambtenaren met uitzondering van Goldman van functie zouden zijn ontheven. Bevestiging hiervan heeft van Straten nog niet ontvangen.

Tenslotte nog dat volgens Aneta berichten driehoeksbespreking RIS, NIT, RI op Zondag te Djakarta zoj zijn begonnen. Bevestiging van dit bericht had ik bij verzending van dit telegram nog niet.

Bijlage no. CS 133 A geheim. Verzoeken onverwijld volgend telegram van Wnd. Commissaris Nederland te Makassar aan HC Djakarta bezorgen.

"Nr. 121 Zeer geheim.

Situatie sinds gisteren ongewijzigd. Stadsbeeld rustig. Opwijs zeer precaire situatie aan boord beide troepenschepen. Hebben nog tot morgen (Zondag) voedsel. Azis bereid voedsel en water te verstrekken mits schepen onmiddellijk vertrekken. Paketvaartagent ontving opdracht directie en verzoek NIT Regering tot ravitailering doch onuitvoerbaar aangezien ~~ix~~ Azis genoemde agent persoonlijk medegedeeld zulks met geweld te beletten. RIS Regering weigert toestemming vertrek. Dientengevolge gezagvoerders volkomen in dwangpositie en mogelijkheid landingspoging onder pressie Worang bataljon niet uitgesloten. In sommige Ned. kringen ongerustheid merkbaar; speciaal met het oog op vrouwen en kinderen. Hiergoe voorshands geen aanleiding. Gisteren arriveerde Camhuijs met 239 ongewapende recruten van Buleleng (Pasukan Ardjuna) met 17 man gewapende begeleiding, ook dit schip op rede blijven liggen. Plan zou bestaan deze TNI op vandaag vertrekkende Tjisedane met bestemming Banjuwangi overbrengen op bevel van plaatsvervanger Mokoginta. Vernam NIT Regering aan RIS Regering laten weten zij aan op vandaag gestelde driehoeksconferentie nietkan deelnemen in verband met ernst huidige situatie."

HIRSCHFELD 365. /h